

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

נתונים על עורכי דין ורואי חשבון בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה

– מסמך נתונים –

כ"ב אב תשע"ז
14 אוגוסט 2017

כתיבה: מתן שחק
אישור: אורי טל-ספירו, ראש תחום שירותי מידע
גרסה לפני עריכה לשונית

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

תוכן העניינים

3	1. עורכי דין
3	1.1. מקבלי תואר ראשון במשפטים
10	1.2. מקבלי רישיון לעסוק בעריכת דין
12	1.3. עורכי דין מועסקים
15	2. רואי חשבון
15	2.1. מקבלי תואר ראשון בחשבונאות
20	2.2. מקבלי רישיון לעסוק בראיית חשבון
23	2.3. רואי חשבון מועסקים

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת איימן עודה, ומוצגים בו נתונים על עורכי דין ורואי חשבון בפילוח לפי מגדר (נשים וגברים) וקבוצות אוכלוסייה (יהודים וערבים). במסמך מוצגים נתונים על מקבלי תואר ראשון; מקבלי רישיון עיסוק מקצועי (מוסמכים); ומועסקים בפועל מכל אחד מהתחומים. מקור הנתונים הוא בעיבוד מיוחד שנערך לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: הלמ"ס). העיבוד נעשה על בסיס נתוני השכלה גבוהה, נתוני מקבלי רישיון בכל אחד מהתחומים, וסקרי כוח אדם לאומדן המועסקים.

1. עורכי דין

1.1. מקבלי תואר ראשון במשפטים

ראשית יצוין כי שיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון מהאוניברסיטאות בכלל תחומי הלימוד עלה בהדרגה בשנים האחרונות מכ-6% בשנת 2000 (תש"ס), ל-8.7% בשנת 2008 (תשס"ח), והגיע לכ-11% בשנת 2016 (תשע"ו). מגמת גידול ניכרת גם בשיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון ממכללות אקדמיות, שעלה מכ-5% בשנת 2008 (תשס"ח) ל-8.5% בשנת 2016 (תשע"ו).¹

תואר ראשון במשפטים הוא תנאי הכרחי לקבלת רישיון לעיסוק בעריכת דין, אף שלא כל מסיימי התואר מסיימים בהצלחה את הליך קבלת הרישיון במקצוע, שכרוך במעבר תקופת התמחות ובחינת הסמכה של לשכת עורכי הדין בהצלחה² או ממשיכים בתחום ועוסקים במקצוע. על כן, הנתונים על מקבלי התארים במשפטים מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות בישראל מציינים חלק מהפוטנציאל למספר מקבלי רישיון לעיסוק בעריכת דין.³ מקור הנתונים שיוצגו להלן על מקבלי תואר ראשון במשפטים הוא בעיבוד מיוחד שנעשה לבקשתנו בלמ"ס, על נתונים שמועברים אליה מהמועצה להשכלה גבוהה.⁴ הנתונים כוללים מקבלי תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות בישראל,⁵ ואינם כוללים מקבלי תארים במשפטים ממוסדות מוכרים להשכלה גבוהה בחו"ל.⁶ קטגוריית ה"יהודים והאחרים" כוללת יהודים,

¹ למ"ס, לוח 3.15 מקבלי תואר ראשון מהאוניברסיטאות, לפי מין, גיל קבוצת אוכלוסייה ותחום לימוד; למ"ס, לוח 3.25 מקבלי תואר ראשון ממכללות אקדמיות, לפי מין, קבוצת אוכלוסייה, דת ומקום לידה ולפי תחום לימוד. כניסה אחרונה: 28 באוגוסט 2017.

² חוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, סעיף 24: "אדם כשיר להיות עורך דין אם נתקיימו בו אלה: (1) הוא בעל השכלה משפטית גבוהה; (2) עבר תקופת התמחות; (3) עמד בבחינות הלשכה."

³ יתר הפוטנציאל לקבלת רישיון בעריכת דין טמון בלומדים משפטים במוסדות השכלה גבוהה מוכרים בחו"ל.

⁴ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמ"ס, דוא"ל, 18 במאי 2017. המידע על מקבלי תארים נאסף על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (בשיתוף עם הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה). נתוני מקבלי התארים נאספים ממוסדות להשכלה גבוהה בישראל והם כוללים את מאפייני הזיהוי של הסטודנטים כמו גם את מאפייניהם הלימודיים (התואר שלמדו, מקצועות הלימוד אותם הם למדו וכדומה). הלמ"ס מעבדת ומטייבת את הנתונים שנאספו מהמוסדות, תוך בדיקות איכות של הנתונים. בסוף התהליך, קובצי הבוגרים מקושרים לקובצי מרשם האוכלוסין באמצעות פרטי הזיהוי שלהם ובכך מתקבל מידע נוסף על הבוגרים כמו יישוב מגוריהם, גילם, קבוצת האוכלוסייה שאליה הם משתייכים (יהודים, ערבים, אחרים), כמו גם דתם, ארץ הלידה שלהם וכדומה.

⁵ המידע על מכללות אקדמיות הוא משנת 1994 ואילך בלבד, ולכן העדר הנתונים משנים הקודמות לשנת 1994 אינו מעיד על כך שלא היו מקבלי תארים בשנים אלו במכללות.

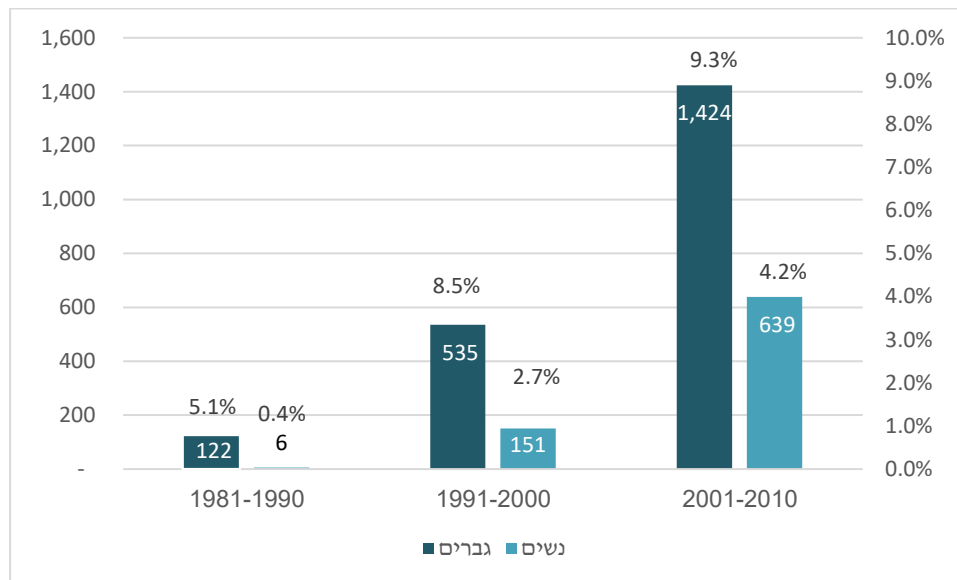
האוניברסיטאות המעניקות תארים במשפטים הן: האוניברסיטה העברית בירושלים, אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בר-אילן ואוניברסיטת חיפה. המכללות האקדמיות המעניקות תארים במשפטים הן: המכללה האקדמית ספיר, המכללה האקדמית צפת, המסלול האקדמי - המכללה למינהל, המכללה האקדמית נתניה, המרכז הבינתחומי הרצליה, מכללת שערי משפט - המכללה ללימודי משפט, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים, הקריה האקדמית אונו, המרכז האקדמי פרס, והמרכז האקדמי כרמל.

⁶ לפי סעיף 25 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, מקבלי תואר בוגר במשפטים ממוסדות מוכרים להשכלה גבוהה בחו"ל יכולים לקבל רישיון לעיסוק בעריכת דין בישראל בתנאי שעברו בהצלחה את תקופת ההתמחות בישראל ואת מבחן הרישוי של לשכת עורכי הדין. נציין כי לפי סעיף 26(2) לחוק, בעלי תואר בוגר במשפטים ממוסד מוכר להשכלה גבוהה בחו"ל נדרש להוכיח ידיעה מספיקה בשפה העברית, כחלק מהליך קבלת הרישיון לעיסוק בעריכת דין בישראל.

נוצרים שאינם ערבים ואלה ללא סיווג דת; וקטגוריית ה"ערבים" כוללת מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים.⁷ הסימן (..) מייצג ערך קטן שהלמ"ס לא מציג מטעמי פרטיות. בתרשים שלהלן מוצג מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטאות או מכללות אקדמיות בישראל, ושיעורם מכלל מקבלי התארים במשפטים, בפילוח לפי מגדר, בכל עשור בשנים 1981–2010. **יודגש כי שיעור הסטודנטים הערבים מכלל מקבלי התארים, מחושב מכלל מקבלי התארים בכל קבוצה מגדרית.**

תרשים מס' 1: מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים ושיעורם בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים

מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות, בפילוח לפי מגדר, בכל עשור, 2010–1981⁸

מהנתונים בתרשים ומנתונים אחרים שבידנו עולה כי:

- סך מקבלי תואר ראשון במשפטים עלה בתקופה האמורה בשיעור ניכר מכ-4,000 בשנים 1981–1990, ל-11,851 בשנים 1991–2000, והגיע ל-30,500 בשנים 2001–2010. מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים גדל בשיעור גדול יותר משיעור הגידול הכללי: הוא גדל פי חמישה בין שנות השמונים לשנות התשעים, וגדל שוב פי שלושה בין שנות ה-90 לבין העשור הראשון של שנות ה-2000. **שיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים עלה מ-3.5% בשנים 1981–1990, ל-5.8% בשנים 1991–2000, והגיע ל-6.8% בשנים 2001–2010.**
- שיעור הנשים בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים היה כ-40% בשנים 1981–1990, עלה לכ-47% בשנים 1991–2000, והגיע לכ-50% בשנים 2001–2010. **שיעור הנשים הערביות בכלל הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים עלה מ-4% בשנים 1981–1990 לכ-22% בשנים 1991–2000, והגיע ל-31% בשנים 2001–2010.**

⁷ נציין כי לפי נתוני לשכת עורכי הדין, בבחינת ההסמכה שנערכה ב-27 באפריל 2017 בירושלים, ניגשו 32 מועמדים שלמדו במוסדות מוכרים להשכלה גבוהה בחו"ל (שהם כ-1% מתוך 3,436 המועמדים שניגשו לבחינה במועד זה), מהם עברו את הבחינה שניים (כ-6%). ראו: לשכת עורכי הדין בישראל, [בחינות ההסמכה – נתונים](#), 3 במאי 2017, כניסה אחרונה: 2 באוגוסט 2017.

⁸ נציין כי מקצוע לימודים הוא מקצוע ראשון או שני בו קיבל התלמיד את התואר. כאשר תלמיד קיבל באותה שנה או בשנים נפרדות תואר גם במשפטים וגם בחשבונאות הוא נספר פעמיים, פעם אחת בכל אחד מהם. שנת קבלת התואר היא שנת הטקס בו קיבל את התואר. הנתונים על מקבלי תארים בחשבונאות מוצגים בהמשך המסמך.

⁸ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

להלן טבלה ובה נתונים על מקבלי תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטאות ומכללות אקדמאיות, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, בכל שנה בשנים 2011–2016. נציין כי במקרים בהם סך מקבלי התארים גדול מחיבור סך היהודים והאחרים וסך הערבים, הדבר נובע מקיומם של מקבלי תארים שאינם מופיעים במרשם התושבים בישראל (תושבי חוץ, סטודנטים שנרשמו עם דרכון וכדומה).⁹

---

⁹ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמי"ס, שיחת טלפון, 18 ביולי 2017.

טבלה מס' 1 : מקבלי תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטאות ומכללות אקדמאיות, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, 2011–2016¹⁰

שיעור הסטודנטים הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים			ערבים			יהודים ואחרים			סך הכול			שנת סיום תואר
נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	
5.3%	8.8%	7.0%	101	164	265	1,812	1,710	3,522	1,913	1,874	3,787	2011
6.5%	10.9%	8.6%	127	192	319	1,819	1,568	3,387	1,949	1,760	3,709	2012
5.6%	8.9%	7.3%	114	180	294	1,905	1,831	3,736	2,020	2,013	4,033	2013
6.9%	8.6%	7.8%	133	171	304	1,803	1,812	3,615	1,937	1,984	3,921	2014
6.9%	7.9%	7.4%	128	142	270	1,727	1,651	3,378	1,857	1,796	3,653	2015
6.4%	9.8%	8.0%	123	171	294	1,786	1,579	3,365	1,909	1,750	3,661	2016
6.3%	9.1%	7.7%	726	1,020	1,746	10,852	10,151	21,003	11,585	11,177	22,764	סה"כ

מהנתונים עולה כי בשנים 2011–2016 הייתה מגמה מעורבת במספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים ובשיעורם בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים. בעוד שיעור הנשים הערביות בכלל הנשים שקיבלו תואר ראשון במשפטים היה במגמת עלייה מתונה, אך נותר נמוך יחסית, שיעור הנשים הערביות בכלל הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים ממשיך לעלות ביחס לשנים קודמות, ובשנים 2011–2016 עמד על 42% בממוצע: בין 38% בשנת 2011 (השיעור הנמוך בשנים אלו) לבין 47% בשנת 2015 (השיעור הגבוה בשנים אלו).

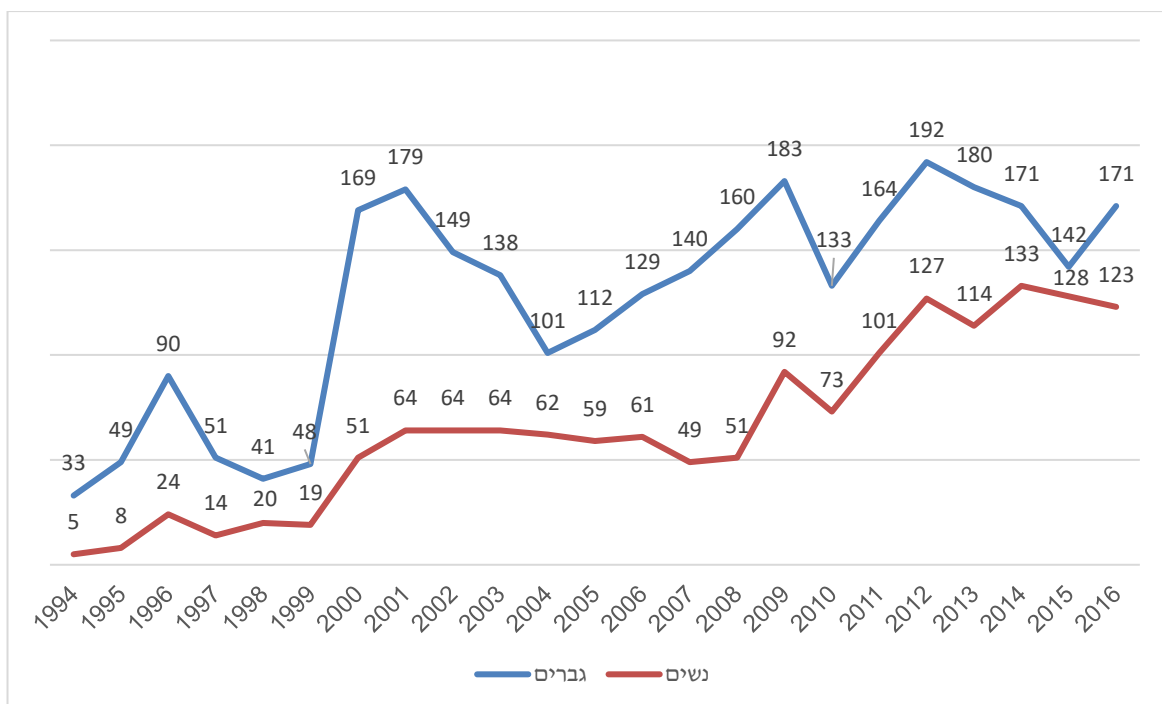
¹⁰ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמי"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

נציין כי שיעור הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים בכלל המקבלים תואר ראשון במשפטים נמוך במעט משיעור הערבים בכלל מקבלי התארים בכל התחומים. כאמור, שיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון מאוניברסיטאות בכלל תחומי הלימוד עלה בהדרגה בשנים האחרונות מכ-6% בשנת 2000 (תש"ס), ל-8.7% בשנת 2008 (תשס"ח), והגיע לכ-11% בשנת 2016 (תשע"ו). מגמת גידול דומה ניכרת גם בשיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון ממכללות אקדמיות, שעלה מכ-5% בשנת 2008 (תשס"ח) ל-8.5% בשנת 2016 (תשע"ו).¹¹

בתרשים שלהלן מוצג מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות בארץ בפילוח לפי מגדר. יודגש כי, כאמור, המידע על מכללות אקדמיות הוא משנת 1994 ואילך בלבד, ולכן הנתונים בתרשים הם על שנת 1994 ואילך.

תרשים מס' 2 : מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות,

בפילוח לפי מגדר, 1994–2016¹²

מהנתונים עולה כי :

- בשנים 1998–2001 גדל מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים פי ארבעה, מ-61 בשנת 1998, ל-243 בשנת 2001, אז שיעורם היה כ-10% מכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים. נציין כי עיקר הגידול חל במספר הגברים הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים, אך גם בקרב נשים ערביות ניכרת מגמה זו.
- בשנים 2001–2004 ירד מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים בשליש, ומשנת 2005 חלה מגמה מעורבת עם נטייה כללית לגידול.

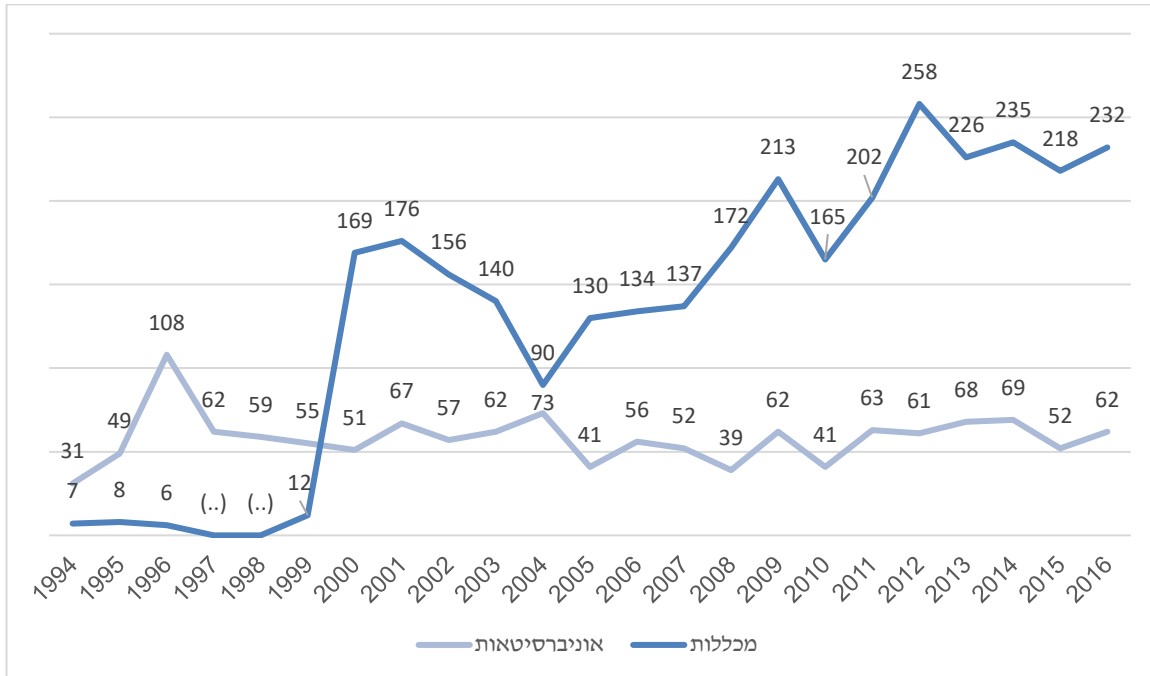
¹¹ למ"ס, לוח 3.15 מקבלי תואר ראשון מאוניברסיטאות, לפי מין, גיל קבוצת אוכלוסייה ותחום לימוד ; למ"ס, לוח 3.25 מקבלי תואר ראשון ממכללות אקדמיות, לפי מין, קבוצת אוכלוסייה, דת ומקום לידה ולפי תחום לימוד. כניסה אחרונה: 28 באוגוסט 2017.

¹² אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

להלן מוצגים נתונים על הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים בשנים 1994–2016 לפי סוג מוסד הלימודים.

תרשים מס' 3: מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים, בפילוח לפי סוג מוסד הלימודים,

132016–1994

מהנתונים שבתרשים ומנתונים נוספים שבידינו עולה כי:

- בשנים 1994–1999, רוב הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים למדו באוניברסיטאות, ושיעורם בכלל הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים היה בין 82% בשנים 1994, ו-1999, לבין כ-97% בשנת 1998. מגמה זו התהפכה בשנת 2000, ומאז רוב הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים למדו במכללות אקדמיות, ושיעורם היה בין 82% בשנים 2008, 2012 ו-2015, לבין 55% בשנת 2004. נציין כי מגמה זו ניכרת גם בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים. נציין עוד כי שיעור הנשים

¹³ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמי"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

הערביות שקיבלו תואר ראשון במשפטים ולמדו במכללות אקדמיות, נמוך משיעור הגברים הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים ולמדו במכללות אקדמיות.

- עיקר העלייה במספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים בשנים 1998–2001, נובע מגידול במספר מקבלי תואר ראשון במשפטים ממכללות אקדמיות, שעלה מ-12 בשנת 1999 ל-176 בשנת 2001. כאמור, מגמה דומה ניכרת גם בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים.
- בשנים 2001–2004 ירד מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים ממכללות אקדמיות בכחוצית, מ-176 בשנת 2001, ל-90 בשנת 2004, אך מספרם, ככלל, עלה שוב בהדרגה ובשנת 2016 הגיע ל-232.
- עיקר העלייה במספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים בשנים 2004–2016, מיוחס לגידול במספר הערבים שקיבלו תואר ראשון במשפטים ממכללות אקדמיות.

1.2. מקבלי רישיון לעסוק בעריכת דין

קבלת רישיון לעיסוק בעריכת דין מותנית במעבר של בחינות הרישוי הרשמיות של לשכת עורכי הדין בהצלחה, שהתנאים להשתתפות בה הם קבלת תואר ראשון במשפטים ממוסד אקדמי מוכר וסיום תקופת התמחות. להלן מוצגים נתונים על מספר מקבלי רישיון לעיסוק בעריכת דין, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה. מקור הנתונים הוא בעיבוד מיוחד של הלמ"ס על נתוני המורשים בעריכת דין, המועברים לידיה מלשכת עורכי הדין בכל שנה.¹⁴ הנתונים מציגים את מספר מקבלי הרישיון החדשים בעריכת דין בכל עשור, כאשר את 12 השנים האחרונות, נציג בפירוט בתרשים שלאחר מכן.¹⁵ נציין כי הנתונים אינם מציגים את אלו שרישיונם בתוקף, אלא את אלו שקיבלו רישיון. הסימן (-) מייצג העדר נתונים, והסימן (..) מייצג מספר קטן שהלמ"ס לא מציג מטעמי פרטיות.

טבלה מס' 2: מספר מקבלי רישיון חדשים לעריכת דין, בכל עשור, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, 1959–2009¹⁶

תקופה	סה"כ			יהודים			אחרים			ערבים			שיעור הערבים בכלל מקבלי רישיון לעריכת דין		
	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ
עד 1959	937	68	1,005	631	68	699	-	-	-	..	-	..	-	-	-
1960-1969	1,293	342	1,635	1,177	342	1,519	-	-	-	27	-	27	2.1%	-	1.7%
1970-1979	2,426	1,062	3,488	2,268	1,060	3,328	..	..	..	91	..	88	3.6%	-	2.6%
1980-1989	2,630	1,622	4,252	2,458	1,604	4,062	..	..	..	165	16	149	5.7%	1.0%	3.9%
1990-1999	7,614	5,299	12,913	6,438	5,123	11,561	63	36	27	1,282	140	1,142	15.0%	2.6%	9.9%
2000-2009	13,859	13,580	27,439	11,625	12,828	24,453	155	76	44	2,817	649	2,168	15.6%	4.8%	10.3%
שנת קבלת רישיון לא ידועה	4,418	3,542	7,960	3,165	2,971	6,136	260	166	94	1,406	405	1,001	22.7%	11.4%	17.7%
סך הכול	33,177	25,515	58,692	27,762	23,996	51,758	478	278	165	5,788	1,210	4,575	13.8%	4.7%	9.9%

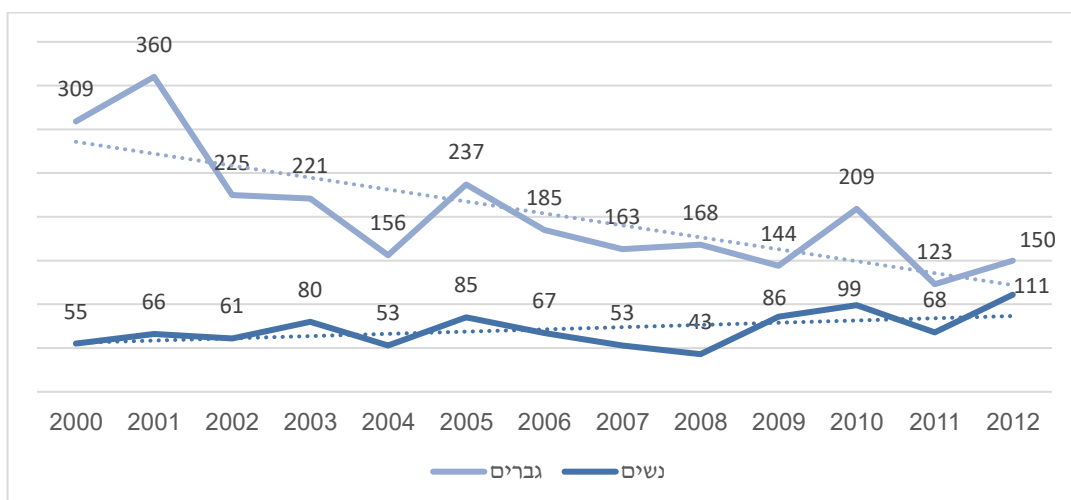
¹⁴ דוד לנדאו, ראש ענף הפצת מידע וקשרי לקוחות בלמ"ס, דוא"ל, 12 ביוני 2017. נציין כי הלמ"ס מצליב את נתוני לשכת עורכי הדין על מקבלי רישיון בכל שנה, עם נתוני מרשם האוכלוסין על מנת לקבל מידע דמוגרפי רחב יותר, ובכך מאפשר לפלח את הנתונים לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה.

¹⁵ הנתונים אינם כוללים מקבלי רישיון שנפטרו. מורשים בעריכת דין ששנת קבלת הרישיון שלהם אינה ידועה מוצגים בנפרד. סכימת תאים המסומנים ב(..) אינה אפשרית ולכן אינם נכללים בשורת הסך הכול.

¹⁶ דוד לנדאו, ראש ענף הפצת מידע וקשרי לקוחות בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 12 ביוני 2017.

- מספר הערבים שקיבלו רישיון לעיסוק בעריכת דין עלה בהתמדה במהלך העשורים האחרונים, מעשרות בודדות לאלפים : בין שנות ה-60 לשנות ה-70 מספרם גדל פי שלושה ; בין שנות ה-70 לשנות ה-80 מספרם גדל בכ-80% ; בין שנות ה-80 לשנות ה-90 מספרם גדל כמעט פי שמונה ; ובין שנות ה-90 לשנות ה-2000 מספרם גדל יותר מפי שניים. נוסף על כך, 1,406 ערבים קיבלו רישיון בעריכת דין בשנה לא ידועה, שהם כרבע מהערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין בכל השנים עד סוף שנת 2009.
  - הגידול המשמעותי ביותר במספר הערבים שקיבלו רישיון לעריכת דין הוא בקרב נשים ערביות, שמספרן גדל פי 4.6 בין שנות ה-90 לשנות ה-2000. שיעורן בכלל הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין עלה מכ-10% בשנות ה-80 וה-90, לכ-23% בשנות ה-2000. נציין כי שיעור כלל הנשים בכלל מקבלי הרישיון בעריכת דין גדל באופן ניכר : מכ-21% בשנות ה-60, לכ-49% בעשור הראשון של שנות ה-2000.
  - שיעור הערבים בכלל מקבלי הרישיון לעריכת דין עלה בהתמדה בעשורים האחרונים, ובעשור הראשון של שנות ה-2000 עמד על כ-10%, השיעור הגבוה ביותר בתקופה האמורה. בשנת 2001, שיעור הערבים בכלל מקבלי הרישיונות לעריכת דין היה הגבוה ביותר, כ-15%. אם כוללים את מקבלי הרישיון ששנת קבלתו אינה ידועה, שיעור הערבים בכלל מקבלי הרישיון בעריכת דין בכל השנים עד סוף שנת 2009 הוא כ-10%.
  - שיעור הנשים הערביות בכלל הנשים שקיבלו רישיון לעריכת דין עלה מכ-1% בלבד בשנות ה-80, לכ-5% בשנות ה-2000.
- להלן מוצגים נתונים על הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין משנת 2000 ועד שנת 2012, השנה האחרונה לגביה קיימים בלמ"ס נתונים בפירוט הנדרש. נתונים אלו יאפשרו לבחון מגמות המאפיינות את השנים האלו.

תרשים מס' 4: מספר הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין, בפילוח לפי מגדר, 2000–2012¹⁷

מהנתונים שבתרשים ומנתונים נוספים שבידינו עולה כי :

- על אף התנודתיות, בשנים 2000–2012 ניכרת מגמה כללית של ירידה במספר הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין. ירידה זו ניכרת בקרב גברים ערבים, שמספרם בשנת 2012 היה כמחצית ממספרם בשנת 2000. מגמת הירידה לא ניכרת במספר הנשים הערביות שקיבלו רישיון בעריכת דין, שם יש נטייה קלה לעלייה: מספר הנשים הערביות שקיבלו רישיון בעריכת דין בשנת 2012 הוא פי שניים ממספרן בשנת 2000.
- גם שיעור מקבלי הרישיון הערבים בסך מקבלי הרישיון בעריכת דין נמצא במגמת ירידה בשנים אלו, מכ-14% בשנת 2000 לכ-8% בשנת 2012. ירידה זו נובעת בעיקר מקיטון במספר הגברים הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין. נציין כי שיעור הנשים הערביות בכלל הנשים שקיבלו רישיון בעריכת דין עלה מעט בשנים אלו והיה כ-6% בשנת 2012, אך הוא עדיין נמוך ביחס לשיעור הגברים הערבים בכלל הגברים שקיבלו רישיון בעריכת דין, שהגיע לשיאו בשנת 2001 אז היה כ-24% ומאז ירד בהדרגה עד לכ-9% בשנת 2012.
- שיעור הנשים הערביות בכלל הערבים שקיבלו רישיון עלה בשנים אלו מכ-15% בשנת 2000 לכ-42% בשנת 2012. גידול זה מיוחס בחלקו לקיטון במספר הגברים הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין, ולגידול מתון במספר הנשים הערביות שקיבלו רישיון בעריכת דין.
- נציין כי שיעור הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין היה גבוה משיעורם בקרב מקבלי התארים במשפטים בכל שנה בשנים 2000–2011,¹⁸ אך עקב הירידה במספר הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין ובשיעורם בכלל מקבלי הרישיונות פער זה הלך והצטמצם, ובשנת 2012 שיעור הערבים שקיבלו תואר במשפטים היה גבוה משיעור הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין (8.6% לעומת 7.5% בהתאמה). להצגת ההשוואה המלאה ראו להלן תרשים מס' 7.

1.3. עורכי דין מועסקים

מקור הנתונים על עורכי דין מועסקים הוא בעיבוד מיוחד לנתוני סקר כח-אדם של הלמ"ס. להבדיל מהנתונים על מקבלי תואר ראשון במשפטים ומקבלי רישיון בעריכת דין המבוססים על נתוני המועצה להשכלה גבוהה ולשכת עורכי הדין על האוכלוסייה כולה, נתוני המועסקים מבוססים על סקר שנערך בקרב מדגם ומציגים **אומדנים** לגבי תעסוקת עורכי הדין. אומדני עורכי הדין הערבים המועסקים מוצגים להלן בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה בשנים 1995–2016. נציין כי בהתאם להגדרות סקר כח-אדם הנתונים מציגים את עורכי הדין המועסקים בכל עבודה, ולא רק במקצוע עריכת הדין.¹⁹

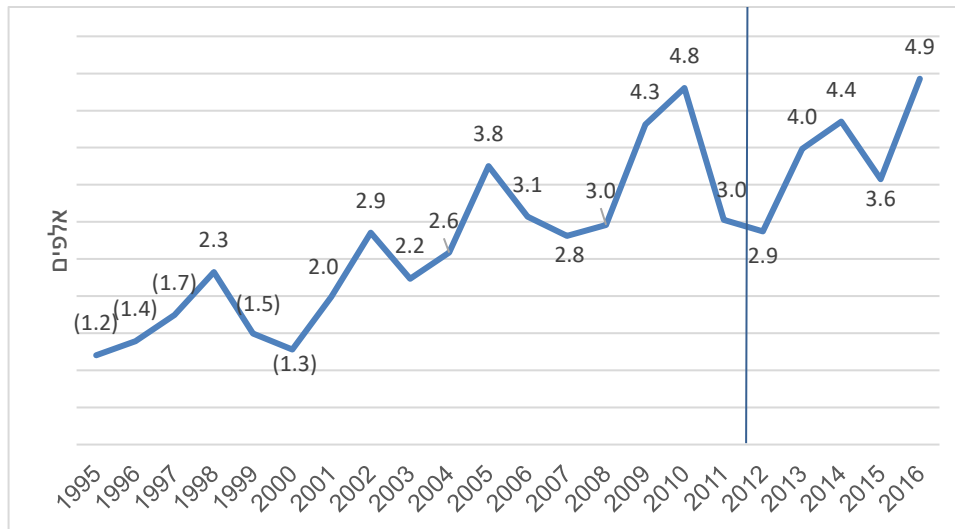
נציין עוד כי הנתונים המוצגים משתרעים על פני יותר מעשרים שנה, תקופה בה חלו שינויים באופן עריכת הסקר ובאופן סיווג משלחי היד על ידי הלמ"ס: החל בשנת 2012, עבר סקר כח-אדם ממתכונת רבעונית למתכונת חודשית, שינוי שכלל שינויים באופן הדגימה, בהגדרות כח העבודה ובישיטת ביצוע הסקר, דבר

¹⁸ נציין כי גם במספרים מוחלטים, מספר הערבים שקיבלו רישיון בעריכת דין היה גבוה ממספר הערבים שקיבלו תארים במשפטים בכל שנה בשנים 2000–2008.

¹⁹ למ"ס, סקר כח אדם: הגדרות, סיווגים והסברים, כניסה אחרונה: 19 ביוני 2017. לפי הגדרות הלמ"ס, מועסקים הם "אנשים שעבדו (בישראל או בחו"ל מטעם מוסד או חברה ישראליים) בעבודה כלשהי שעה אחת לפחות בשבוע הקובע, תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת.

שיצר "שבר" בסדרת הנתונים בין שנים אלה.²⁰ נוסף על כך, בשנה זו הלמ"ס עברה משימוש בסיווג משלחי היד 1995 לשימוש בסיווג משלחי היד 2011, ה"שבר" מסומן בתרשים כקו אנכי בין שנת 2011 לשנת 2012. לפיכך, אין להשוות את הנתונים הקודמים לשנת 2012 עם הנתונים על שנת 2012 ואילך, ולכן מסומן בתרשים קו אנכי בין שנת 2011 לשנת 2012. הנתונים המוצגים בסוגריים הם נתונים המבוססים על הערכה; נתונים המבוססים על מספר קטן של מקרים; או נתונים בעלי טעות דגימה יחסית גבוהה.²¹

תרשים מס' 5: מספר עורכי הדין הערבים המועסקים, באלפים, 1995–2016²²

מהנתונים בתרשים ומנתונים נוספים שבידינו עולה כי:

- שיעור הגידול המצטבר במספר עורכי הדין הערבים המועסקים בשנים 1995–2011 היה כ-6% לשנה, בעוד שיעור הגידול בכלל עורכי הדין המועסקים בשנים אלו היה 6.8%. בשנים 2012–2016 שיעור הגידול המצטבר במספר עורכי הדין הערבים המועסקים היה 14.5% לשנה, בעוד שיעור הגידול בכלל עורכי הדין המועסקים בשנים אלו היה 5.7% לשנה.
- שיעור עורכי הדין הערבים המועסקים היה במגמת עלייה, למרות התנודתיות שבו, עד שנת 2010, אז הגיע לרמתו הגבוה ביותר, כ-12% מכלל עורכי הדין המועסקים.
- שיעור עורכי הדין הערבים המועסקים בכלל עורכי הדין המועסקים היה כ-7% בשנת 2012. בארבע השנים האחרונות שיעור זה גדל מעט והגיע ל-9.5% בשנת 2016.

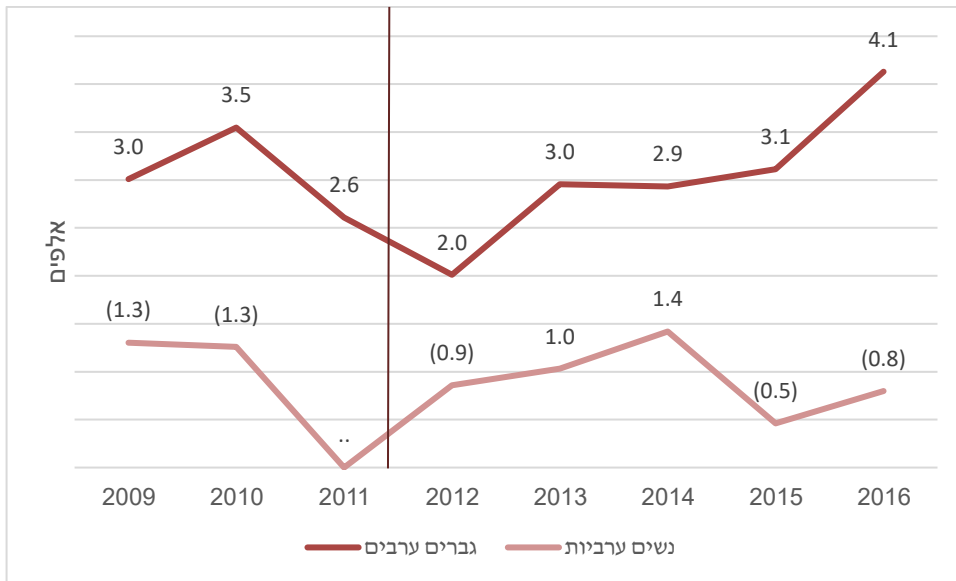
להלן יוצגו הנתונים על עורכי דין ערבים מועסקים, בפילוח לפי מגדר, על מנת לבחון את המגמות בשנים האחרונות. נציין כי רק משנת 2009 אומדני סקר כח-אדם על עורכות דין ערביות מועסקות היו גדולים מספיק כדי להציגם. כאמור, עקב ה"שבר" בסדרת נתוני סקר כח אדם בשנת 2012, אין להשוות את הנתונים הקודמים לשנת 2012 עם הנתונים על שנת 2012 ואילך, ולכן מסומן בתרשים קו אנכי בין שנת 2011 לשנת 2012.

²⁰ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [ירחון סקרי כח אדם, שינויים עיקריים במעבר לסקר כוח אדם חודשי החל מינואר 2012](#), כניסה אחרונה: 2 באוגוסט 2017.

²¹ מרק פלדמן, ראש תחום סטטיסטיקה של עבודה בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 23 במאי 2017.

²² שם.

תרשים מס' 6: עורכי דין ערבים מועסקים בפילוח לפי מגדר, באלפים, 2009-2016²³

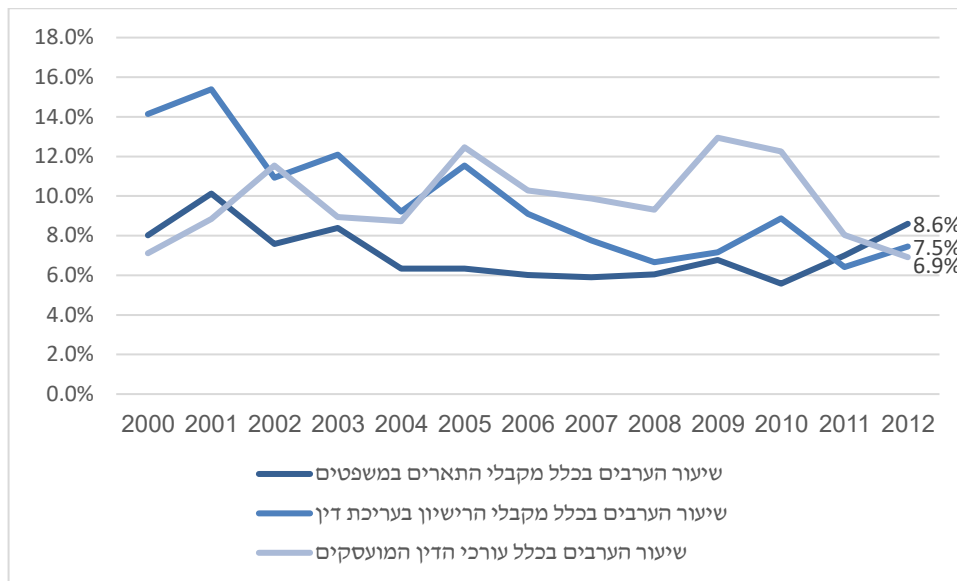
מהנתונים עולה כי :

- בשנים 2010–2011 מספר עורכי הדין הערבים המועסקים ירד בכ-38%. משנת 2012 מספר עורכי הדין הערבים המועסקים עלה בתנודותיות ובשנת 2016 הגיע לרמתו הגבוה ביותר והיה כ-4,900 עורכי דין ערבים מועסקים, שהם 9.5% בכלל עורכי הדין המועסקים בשנה זו.
  - עיקר הגידול במספר עורכי הדין הערבים המועסקים נובע מגידול במספר עורכי הדין הגברים הערבים המועסקים, שמספרם הוכפל בשנים 2012–2016.
- בתרשים שלהלן מוצגת השוואה בין שיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים, מקבלי הרישיון לעריכת דין, ועורכי הדין המועסקים, בשנים 2000–2012.

²³ ש.ם.

כאמור, הסימן (-) מייצג העדר נתונים; הסימן (..) מייצג מספר קטן שהלמ"ס לא מפרסם מטעמי פרטיות; והנתונים המוצגים בסוגריים הם נתונים המבוססים על הערכה, על מספר קטן של מקרים או נתונים בעלי טעות דגימה יחסית גבוהה.

תרשים מס' 7: שיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים, מקבלי הרישיון לעריכת דין, ועורכי הדין המועסקים, בשנים 2000–2012²⁴

מהנתונים בתרשים ומנתונים נוספים שבידנו עולה כי בשנים 2001–2000 שיעור הערבים בכלל מקבלי הרישיון בעריכת דין (14.1% ו-15.4% בהתאמה) היה גבוה משיעורם בכלל מקבלי התארים במשפטים (8% ו-10%) ובכלל עורכי הדין המועסקים (7.1% ו-8.8%).

ירידת שיעור הערבים בכלל מקבלי הרישיון במשפטים ועליית שיעורם בכלל עורכי הדין המועסקים משנת 2002 ואילך, שינו את המגמה, ובשנים 2011–2005 שיעור הערבים בכלל עורכי הדין המועסקים היה גבוה משיעורם בכלל מקבלי הרישיון ומקבלי התארים.

בשנים 2012-2011 הפערים בין שלושת המדדים הצטמצמו והתכנסו לטווח של כאחוז וחצי: כ-7% ערבים בקרב עורכי הדין המועסקים, 7.5% ערבים בקרב מקבלי הרישיון בעריכת דין, ו-8.6% ערבים בקרב מקבלי תואר ראשון במשפטים.

למרות המגמות המעורבות, בשנים 2012–2000 שיעור הערבים בכלל מקבלי הרישיון נמצא במגמה כללית של ירידה, וכך גם שיעור הערבים בכלל מקבלי תואר ראשון במשפטים.

2. רואי חשבון

2.1. מקבלי תואר ראשון בחשבונאות

תואר ראשון בחשבונאות הוא תנאי הכרחי לקבלת רישיון לעיסוק בראיית חשבון, אף שלא כל מקבלי התואר מסיימים בהצלחה את הליך קבלת הרישיון במקצוע, שכרוך במעבר תקופת התמחות ובחינת

²⁴ לנתוני מקבלי תארים: אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמי"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017; לנתוני מקבלי רישיון: דוד לנדאו, ראש ענף הפצת מידע וקשרי לקוחות בלמי"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 12 ביוני 2017; לנתוני מועסקים: מרק פלדמן, ראש תחום סטטיסטיקה של עבודה בלמי"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 23 במאי 2017.

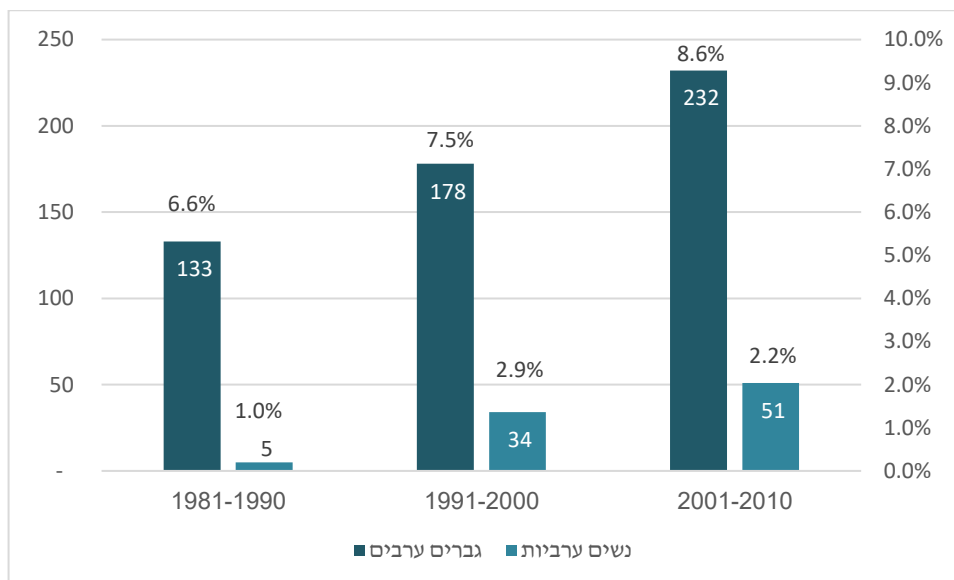
הסמכה רשמית.²⁵ על כן, הנתונים על מקבלי תואר ראשון בחשבונאות, מציגים את פוטנציאל בעלי הרישיון לעיסוק בראיית חשבון.

מקור הנתונים שיוצגו להלן על מקבלי תואר ראשון בחשבונאות הוא בעיבוד מיוחד שנעשה לבקשתנו בלמ"ס, על נתוני השכלה גבוהה.²⁶ הנתונים כוללים מקבלי תואר ראשון, מאוניברסיטאות וממכללות אקדמיות בישראל,²⁷ ואינם כוללים מקבלי תארים בחשבונאות ממוסדות השכלה גבוהה מוכרים בחו"ל. קטגוריית ה"יהודים והאחרים" כוללת יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואלה ללא סיווג דת; וקטגוריית ה"ערבים" כוללת מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים.²⁸

בתרשים שלהלן מוצג מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות מאוניברסיטאות או ממכללות אקדמיות בישראל, ושיעורם בכלל מקבלי התארים בחשבונאות, בפילוח לפי מגדר, בכל עשור בשנים 2010–1981. נציין כי שיעור הסטודנטים הערבים בכלל מקבלי תאר ראשון, מחושב מסך מקבלי תואר ראשון בכל קבוצה מגדרית.

תרשים מס' 8: מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות מאוניברסיטאות או ממכללות אקדמיות בישראל,

לפי מגדר, בכל עשור בשנים 2010–1981²⁹

מהנתונים בתרשים ומנתונים נוספים שבידנו עולה כי:

- סך מקבלי תואר ראשון בחשבונאות עלה בכ-40% בכל עשור: מכ-2,500 בשנות ה-80, לכ-3,570 בשנות ה-90, והגיע לכ-5,000 בעשור הראשון של שנות ה-2000. מספר הערבים שקיבלו תארים

²⁵ [חוק רואי חשבון, התשט"ו-1955](#), סעיף 4.

²⁶ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמ"ס, דוא"ל, 18 במאי 2017.

²⁷ המידע על ממכללות אקדמיות הינו משנת 1994 ואילך בלבד, ולכן העדר הנתונים משנים הקודמות לשנת 1994 אינו מעיד על כך שלא היו מקבלי תארים בשנים אלו במכללות.

²⁸ נציין כי מקצוע לימודים הוא מקצוע ראשון או שני בו קיבל התלמיד את התואר. כאשר תלמיד קיבל באותה שנה או בשנים נפרדות תואר גם במשפטים וגם בחשבונאות הוא נספר פעמיים, פעם אחת בכל אחד מהם. שנת קבלת התואר הינה שנת הטקס בו קיבל את התואר.

²⁹ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

בחשבונאות גדל בשיעור גבוה מעט משיעור הגידול הכללי: מ-138 בשנות ה-80 ל-212 בשנות ה-90, גידול של כ-54%, ועד 283 בעשור הראשון של שנות ה-2000, גידול של כ-33%.

- שיעור הערבים בכלל מקבלי התארים בחשבונאות נשאר ברמה דומה במהלך שלושת העשורים המוצגים (5.5% בשנות ה-80, 5.9% בשנות ה-90, ו-5.6% בעשור הראשון של שנות ה-2000).

- שיעור כלל הנשים בכלל מקבלי תואר ראשון בחשבונאות עלה בשלושת העשורים המוצגים מ-20% בשנות ה-80 לכ-33% בשנות ה-90 והגיע לכ-46% בעשור הראשון של שנות ה-2000. **שיעור הנשים הערביות בכלל הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות עלה מ-4% בשנות ה-80 לכ-16% בשנות ה-90 והגיע לכ-18% בעשור הראשון של שנות ה-2000.** למרות העלייה בשיעור הנשים הערביות מקרב הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות, **נציין כי מדובר במספרים נמוכים יחסית: נשים אחדות בכל שנה.**

בטבלה שלהלן מוצג מספר מקבלי תואר ראשון בחשבונאות מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, בכל שנה בשנים 2011–2016. נציין כי במקרים בהם סך מקבלי תואר ראשון גדול מסכום סך היהודים והאחרים וסך הערבים, הדבר נובע מקיומם של מקבלי תואר ראשון שאינם מופיעים במרשם התושבים בישראל (תושבי חוץ, סטודנטים שנרשמו עם דרכון וכדומה).³⁰

---

³⁰ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמי"ס, שיחת טלפון, 18 ביולי 2017.

טבלה מס' 3 : מספר מקבלי תואר ראשון בחשבונאות מאוניברסיטאות ומכללות אקדמאיות, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, 2011–2016³¹

שיעור הסטודנטים הערבים בכלל מקבלי התארים בחשבונאות			ערבים			יהודים ואחרים			סך הכול			שנת סיום תואר
נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	
2.6%	6.8%	4.9%	9	27	36	331	371	702	340	398	738	2011
2.0%	9.9%	6.2%	7	41	48	348	373	721	356	416	772	2012
6.0%	10.3%	8.1%	25	40	65	390	347	737	415	387	802	2013
8.1%	9.2%	8.7%	34	43	77	384	426	810	419	469	888	2014
6.0%	11.8%	8.8%	26	49	75	406	364	770	433	416	849	2015
6.9%	13.9%	10.3%	27	53	80	364	328	692	391	381	776	2016
5.4%	10.3%	7.9%	128	253	381	2,223	2,209	4,432	2,354	2,467	4,825	סה"כ

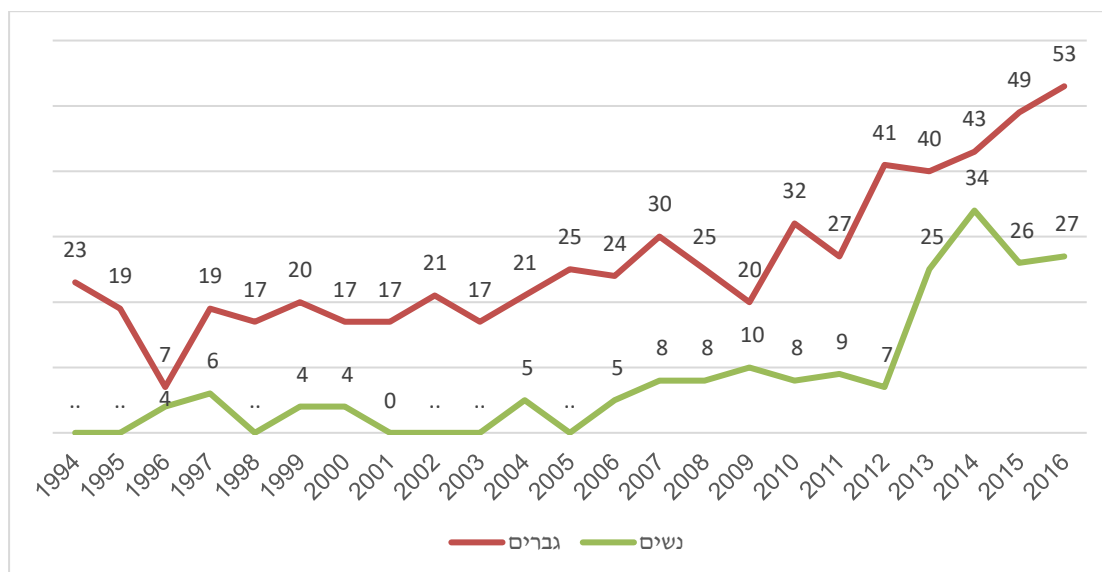
מהנתונים עולה כי בשנים 2011–2016 מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות ושיעורם בכלל מקבלי תואר ראשון בחשבונאות עלו ביותר מפי שניים : מכ-5% בשנת 2011 (36 מקבלי תארים) לכ-10% בשנת 2016 (80 מקבלי תארים). עד שנת 2012 נשים ערביות אחדות בלבד קיבלו תואר ראשון בחשבונאות בכל שנה. בשנים 2012–2013 מספר הנשים הערביות שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות עלה ביותר מפי שלושה, ושיעורן בכלל הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות עלה מכ-15% בשנת 2012, לכ-38% בשנת 2013. בשנים שלאחר מכן הן היו שליש או יותר מהערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות. עם זאת, שיעור זה נמוך משיעור הנשים בכלל מקבלי תואר ראשון בחשבונאות, שהיה בממוצע 49% בשנים אלו (בין 46% בשנים 2012 ו-2013, השיעור הנמוך בשנים אלו, לבין 52% בשנת 2014, השיעור הגבוה בשנים אלו). שיעור הנשים הערביות בכלל הנשים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות היה במגמת עלייה בשנים אלו, אך נותר נמוך יחסית. בתרשים שלהלן נציג את

³¹ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמי"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות, בפילוח לפי מגדר, 1994–2016. הסימן (..) מציג ערך קטן שהלמ"ס לא מציג מטעמי פרטיות.

תרשים מס' 9 : מספר הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות מאוניברסיטאות ומכללות אקדמיות, בפילוח

לפי מגדר, 1994–2016³²

מהנתונים עולה כי בשנים 1994–2016 הייתה מגמה כללית של עלייה במספר הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות, ובשיעורם בכלל הסטודנטים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות, אך עדיין מדובר במספר נמוך יחסית של מקרים. משנת 2012 ניכרת מגמת עלייה ברורה במספר הנשים הערביות והגברים הערבים שקיבלו תואר ראשון בחשבונאות, כפי שהוצג בטבלה הקודמת.

2.2. מקבלי רישיון לעיסוק בראיית חשבון

קבלת רישיון לעיסוק בראיית חשבון מותנית במעבר של בחינות הרישוי הרשמיות במקצוע בהצלחה, שאחד התנאים להשתתפות בה הוא קבלת תואר ראשון בחשבונאות ממוסד אקדמי מוכר ומעבר של תקופת התמחות של שנתיים לפחות בתחום, בישראל או מחוצה לה.³³

להלן מוצגים נתונים על מספר מקבלי רישיון לעיסוק בראיית חשבון, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה. מקור הנתונים הוא בעיבוד מיוחד של הלמ"ס לנתוני המורשים בראיית חשבון שהועברו לידיה ממועצת רואי החשבון במשרד המשפטים.³⁴ הנתונים מציגים את מספר מקבלי הרישיון החדשים בראיית חשבון בכל עשור, כאשר את שבע השנים האחרונות נציג בפירוט בטבלה שלאחר מכן.³⁵ נציין כי הנתונים אינם מציגים את אלו שרישיונם בתוקף, אלא את אלו שקיבלו רישיון. הסימן (-) מייצג העדר נתונים, הסימן (..) מייצג מספר קטן שהלמ"ס לא מציג מטעמי פרטיות, והסימן (*) מציין את "רוב המקרים".

³² אביאל קרנצ'ר, ראש תחום השכלה גבוהה ומדע בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 18 במאי 2017.

³³ [חוק רואי חשבון, התשט"ו-1955](#), סעיף 4.

³⁴ דוד לנדאו, ראש ענף הפצת מידע וקשרי לקוחות בלמ"ס, דוא"ל, 8 באוגוסט 2017. נציין כי הלמ"ס מצליב את נתוני מועצת רואי החשבון על מקבלי הרישיון לעיסוק בראיית חשבון בכל שנה, עם נתוני מרשם האוכלוסין על מנת לקבל מידע דמוגרפי רחב יותר, ובכך מאפשר לפלח את הנתונים לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה.

³⁵ הנתונים אינם כוללים מקבלי רישיון שנפטרו. מורשים בעריכת דין ששנת קבלת הרישיון שלהם אינה ידועה מוצגים בנפרד.

טבלה מס' 4: מספר מקבלי רישיון חדשים בראיית חשבון, בכל עשור, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, 1959–2009³⁶

עשור	סך הכול			יהודים ואחרים			ערבים			שיעור הערבים		
	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ
עד 1959	*	..	170	*	..	170	-	-	-	-	-	-
1969-1960	555	14	569	*	14	*	..	-	..	-	-	-
1979-1970	1,051	61	1,112	1,040	61	1,101	11	-	11	1.0%	-	1.0%
1989-1980	2,190	440	2,630	^{37*}	^{38*}	2,555	75	..	*	2.9%	-	-
1999-1990	3,803	1,758	5,561	3,557	1,736	5,293	246	22	268	4.8%	1.3%	6.5%
2009-2000	5,297	3,949	9,246	4,801	3,868	8,669	496	81	577	6.2%	2.1%	9.4%

מהנתונים בטבלה ומנתונים נוספים שבידנו עולה כי :

עד שנות ה-70 מספר הערבים שקיבלו רישיון לעסוק בראיית חשבון היה זניח, ומשנות ה-70 עד העשור הראשון של שנות ה-2000 מספרם ושיעורם בכלל מקבלי הרישיון בראיית חשבון עלו בהתמדה : משנות ה-70 לשנות ה-80 עלה מספר הערבים שקיבלו רישיון בראיית חשבון כמעט פי 7, ושיעורם הגיע לכ-3% בכלל מקבלי הרישיון בראיית חשבון ; בשנות ה-90 עלה מספרם פי 3.5 ושיעורם היה כ-5%, ובעשור הראשון של שנות ה-2000 עלה מספרם ביותר מפי שניים, ושיעורם בכלל מקבלי הרישיון בראיית חשבון הגיע לכ-6%.

³⁶ דוד לנדאו, ראש ענף הפצת מידע וקשרי לקוחות בלמ"ס, דוא"ל, 8 באוגוסט 2017.

³⁷ רוב היהודים והאחרים, מתוך 2,555 מקבלי רישיון יהודים ואחרים.

³⁸ רב הנשים מתוך 440 נשים מקבלות רישיון סך הכול.

שיעור הנשים בכלל מקבלי הרישיון בראיית חשבון עלה בעשורים אלו מכ-2% בשנות ה-60, לכ-42% בעשור הראשון של שנות ה-2000. גם שיעור הנשים הערביות שקיבלו רישיון בראיית חשבון בכלל הערבים שקיבלו רישיון עלה, אך נותר נמוך יחסית לשיעור הנשים הכללי: שיעור הנשים הערביות שקיבלו רישיון בראיית חשבון בכלל הערבים שקיבלו רישיון עלה מ-8% בשנות ה-90 לכ-14% בעשור הראשון של שנות ה-2000.

טבלה מס' 5: מספר מקבלי רישיון חדשים בראיית חשבון, בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה, 2010–2016³⁹

שנה	סך הכול			יהודים ואחרים			ערבים			שיעור הערבים		
	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ
2010	754	593	1,347	693	580	1,273	61	13	74	8.1%	2.2%	5.5%
2011	749	609	1,358	708	592	1,300	41	17	58	5.5%	2.8%	4.3%
2012	667	600	1,267	615	585	1,200	52	15	67	7.8%	2.5%	5.3%
2013	720	699	1,419	670	689	1,359	50	10	60	6.9%	1.4%	4.2%
2014	748	675	1,423	694	660	1,354	54	15	69	7.2%	2.2%	4.8%
2015	786	749	1,535	727	722	1,449	59	27	86	7.5%	3.6%	5.6%
2016	757	710	1,467	699	682	1,381	58	28	86	7.7%	3.9%	5.9%

מהנתונים עולה כי:

- בשנים 2010–2016 ניכרת מגמה מעורבת עם נטייה לעלייה מתונה במספר הערבים שקיבלו רישיון לעסוק בראיית חשבון, אך שיעורם בכלל מקבלי הרישיון לא השתנה באופן משמעותי בשנים אלו.
- שיעור הנשים בכלל מקבלי הרישיון בראיית חשבון המשיך לעלות בשנים אלו, והיה בין כ-44% בשנת 2010 (השיעור הנמוך בשנים אלו) לבין כ-49% בשנים 2013 ו-2015 (השיעור הגבוה בשנים אלו). שיעור הנשים הערביות בכלל הערבים שקיבלו רישיון בראיית חשבון עלה אף הוא בשנים אלו, והיה בין כ-17% בשנת 2013 (השיעור הנמוך בשנים אלו), לבין כ-33% בשנת 2016 (השיעור הגבוה בשנים אלו)

³⁹ דוד לנדאו, ראש ענף הפצת מידע וקשרי לקוחות בלמ"ס, דוא"ל, 8 באוגוסט 2017.

2.3. רואי חשבון מועסקים

בעמודים הבאים נציג נתונים על רואי חשבון מועסקים, שמקורם בעיבוד מיוחד לנתוני סקר כח-אדם של הלמ"ס שנערך לבקשתנו. להבדיל מהנתונים על מקבלי תארים ומקבלי רישיון המבוססים על נתוני המועצה להשכלה גבוהה ומועצת רואי החשבון על האוכלוסייה כולה, נתוני המועסקים מבוססים על סקר שנערך בקרב מדגם ומציגים **אומדנים** לגבי תעסוקת רואי חשבון. נתוני הסקר מוצגים להלן בפילוח לפי מגדר וקבוצות אוכלוסייה בשנים 1995–2016. מאחר שבשנים 1995–2000 מספר רואי החשבון הערבים המועסקים היה נמוך מכדי להציגו, ובחמש שנים משנים אלו לא היו כלל רואות חשבון ערביות מועסקות, בטבלה מוצגים נתונים על שנת 2001 ואילך.

נציין כי בהתאם להגדרות סקר כח-אדם, הנתונים מציגים את רואי החשבון המועסקים בכל עבודה, ולא רק במקצוע ראיית חשבון.⁴⁰ נציין עוד כי הנתונים המוצגים משתרעים על פני יותר מעשרים שנה, תקופה בה חלו שינויים באופן עריכת הסקר ובאופן סיווג משלחי היד על ידי הלמ"ס: החל בשנת 2012, עבר סקר כח-אדם ממתכונת רבעונית למתכונת חודשית, שינוי שכלל שינויים באופן הדגימה, בהגדרות כח העבודה ובשיטת ביצוע הסקר, דבר שיצר "שבר" בסדרת הנתונים בין שנים אלה.⁴¹ נוסף על כך, בשנה זו הלמ"ס עברה משימוש בסיווג משלחי היד 1995 לשימוש בסיווג משלחי היד 2011, ולכן גם בעקבות שינוי זה, **אין להשוות את הנתונים הקודמים לשנת 2012 עם הנתונים על שנת 2012 ואילך**. הנתונים המוצגים בסוגריים הם נתונים המבוססים על הערכה; נתונים המבוססים על מספר קטן של מקרים; או נתונים בעלי טעות דגימה יחסית גבוהה. הסימן (..) מציג נתונים בלתי ידועים או שאינם ניתנים לפרסום; הסימן (-) מציג חוסר מקרים; והנתונים המוצגים בסוגריים הם נתונים המבוססים על הערכה, על מספר קטן של מקרים או נתונים בעלי טעות דגימה יחסית גבוהה.⁴²

---

⁴⁰ למ"ס, סקר כח אדם: הגדרות, סיווגים והסברים, כניסה אחרונה: 19 ביוני 2017. לפי הגדרות הלמ"ס, מועסקים הם "אנשים שעבדו (בישראל או בחו"ל מטעם מוסד או חברה ישראליים) בעבודה כלשהי שעה אחת לפחות בשבוע הקובע, תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת.

⁴¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ירחון סקרי כח אדם, שינויים עיקריים במעבר לסקר כוח אדם חודשי החל מינואר 2012, כניסה אחרונה: 2 באוגוסט 2017.

⁴² מרק פלדמן, ראש תחום סטטיסטיקה של עבודה בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 23 במאי 2017.

טבלה מס' 6: מספר רואי החשבון הערבים המועסקים, ושיעורם בכלל רואי החשבון המועסקים, בפילוח לפי

מגדר, באלפים, 2000–2016⁴³

שנה	סך הכול	גברים ערבים	נשים ערביות	שיעור הערבים בכלל רואי החשבון המועסקים	שיעור הגברים בכלל רואי החשבון המועסקים	שיעור הנשים הערביות בכלל רואות החשבון המועסקות
2001	(1.0)	(0.9)	..	9.4%	12.1%	-
2002	..	..	-	-	-	-
2003	..	..	..	-	-	-
2004	(0.9)	(0.9)	-	8.2%	11.9%	-
2005	(0.9)	(0.9)	-	8.5%	12.5%	-
2006	(0.9)	..	..	7.1%	-	-
2007	(1.0)	..	..	7.5%	-	-
2008	(1.4)	(1.2)	..	10.6%	11.8%	-
2009	2.1	(1.8)	..	12.1%	16.1%	-
2010	(1.5)	(1.5)	-	8.7%	13.4%	-
2011	(1.8)	(1.5)	..	12.0%	16.0%	-
2012	2.1	1.6	(0.5)	9.4%	12.3%	5.3%
2013	2.0	1.4	(0.6)	9.0%	12.1%	5.6%
2014	2.7	2.1	(0.6)	10.6%	14.7%	5.4%
2015	3.2	2.5	(0.7)	11.2%	15.7%	5.4%
2016	2.9	2.6	..	9.8%	14.9%	-

מהנתונים עולה כי :

- בשנים 2004–2011 גדל מספר רואי החשבון הערבים המועסקים בשיעור מצטבר של 10.6% לשנה. זאת, לעומת שיעור גידול מצטבר של 4.6% לשנה בקרב כלל רואי החשבון המועסקים בשנים אלו. בשנים 2012–2016 גדל מספר רואי החשבון הערבים המועסקים בשיעור מצטבר של 8.4% לשנה. זאת, לעומת שיעור גידול מצטבר של 7.3% לשנה בקרב כלל רואי החשבון המועסקים בשנים אלו.
- רוב רואי החשבון הערבים המועסקים הם גברים, ובשנים 2012–2015 שיעור רואות החשבון הערביות המועסקות היה כ-24% בממוצע בסך רואי החשבון הערבים המועסקים (בין כ-20% בשנת 2015 לבין כ-30% בשנת 2013). יודגש כי מספר רואות החשבון הערביות המועסקות קטן יחסית ולכן מוצג בסוגריים.
- שיעור רואי החשבון הערבים המועסקים מתאפיין במגמה מעורבת בשנים המוצגות, והוא בין 7% בשנת 2006 (השיעור הנמוך בשנים אלה, בהן ניתן לחשב שיעור זה) לבין 12% בשנים 2009 ו-2011 (השיעור הגבוה בשנים אלו).

⁴³ מרק פלדמן, ראש תחום סטטיסטיקה של עבודה בלמ"ס, נתוני עיבוד מיוחד שהועברו בדוא"ל, 23 במאי 2017.